

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2024 r. na posiedzeniu bez udziału stron
w sprawie M. D.

oskarżonej z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

skargi Prokuratora Rejonowego w Busku - Zdroju

na wyrok Sądu odwoławczego - Sądu Okręgowego w Kielcach IX Wydział Karny
Odwoławczy z dnia 8 maja 2024 r.,

sygn. akt IX Ka 337/24, uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Busku – Zdroju
z dnia 28 listopada 2023 r., sygn. akt II K 151/22

- i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,

na podstawie art. 539e § 2 *in principio* k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł

**oddalić skargę, a kosztami sądowymi postępowania skargowego
obciążyć Skarb Państwa.**

Andrzej Tomczyk Andrzej Stępka Małgorzata Wąsek-Wiaderek

M. D. została oskarżona o to, że w okresie od 25 listopada 2013 r. do 7 czerwca 2021 r. w Ś. , działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, przywłaszczyła wchodzące w skład spadku po zmarłym T. M.

powierzone jej mienie, którym miała prawo dysponować na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Busku- Zdroju z dnia 25 listopada 2013 r., sygn. akt I Ns 573/13, ustanawiającego ją wykonawcą testamentu T. M. , w skład którego wchodziły pieniądze w łącznej kwocie 156.313,28 złotych, na które składają się pieniądze w kwocie 86.933,28 złotych zgromadzone na rachunku bankowym, ekwiwalent pieniężny z tytułu sprzedaży drewna tartacznoego w kwocie 20.000 złotych oraz 49.380 złotych pochodzące z czynszu dzierżawnego z tytułu dzierżawy działki numer [...] w W. , czym działała na szkodę M. M. - tj. o przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Busku - Zdroju z dnia 28 listopada 2023 r., sygn. akt II K 151/22, M. D. została uznana za winną tego, że w okresie od 25 listopada 2013 r. do 7 czerwca 2021 r. w Ś. , w woj. [...], działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, przywłaszczyła wchodzące w skład spadku po zmarłym T. M. powierzone jej mienie, którym miała prawo dysponować na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju z dnia 25 listopada 2013 r., sygn. akt I Ns 573/13, ustanawiającego ją wykonawcą testamentu w/wym., w skład którego wchodziły: pieniądze w kwocie 10.000 złotych stanowiące połowę zysku z tytułu sprzedaży drewna tartacznoego, pieniądze w kwocie 24.690 złotych stanowiące połowę zysku pochodzącego z tytułu dzierżawy działki numer [...] w W. oraz kwota 44.485,47 złotych stanowiąca połowę pieniędzy zgromadzonych na rachunku bankowym prowadzonym przez [...] Bank Spółdzielczy w S., czym działając na szkodę M. M. przywłaszczyła pieniądze w łącznej kwocie 79.175,47 złotych, co stanowi przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. - i za ten czyn na podstawie art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 57b k.k. wymierzono jej karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 69 § 1 k.k. w zw. z art. 70 § 1 k.k. Sąd wykonanie tej kary warunkowo zawiesił na okres 2 lat próby. Na podstawie art. 72 § 1 pkt 1 k.k. zobowiązał oskarżoną do pisemnego informowania kuratora o przebiegu okresu próby w terminach jeden raz na 6 miesięcy, a na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec niej środek kompensacyjny w postaci obowiązku naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego M. M. kwoty 79.175,47 złotych.

Orzekł również o kosztach i opłatach sądowych.

Od powyższego wyroku apelację wniósł pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego M. M. , który na podstawie art. 444 k.p.k. w zw. z art. 425 § 1 i 2 k.p.k. zaskarżył wyrok Sądu Rejonowego na niekorzyść oskarżonej w części, tj. jego pkt I – co do opisu czynu, nadto w zakresie pkt IV wyroku – co do wysokości środka kompensacyjnego. Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. w zw. z art. 438 pkt 1a, 2 i 3 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1/ naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 14 k.p.k. w zw. z art. 413 § 2 k.p.k. poprzez ich błędne zastosowanie, a w konsekwencji nieuzasadnione przyjęcie, że Sąd w toku niniejszego postępowania był związany skargą oskarżyciela publicznego co do przyjętej kwalifikacji prawnej czynu jak i opisu czynu, podczas gdy zgodnie z prawidłową interpretacją ww. przepisów Sąd mógł wyjść poza ramy aktu oskarżenia poprzez zmianę opisu czynu w zakresie wartości mienia przywłaszczonego, w sytuacji kiedy opis ten mieścił się w ramach tożsamości jednego zdarzenia historycznego (przywłaszczenie mienia na szkodę M. M.) opisanego przez oskarżyciela publicznego;

2/ błąd w ustaleniach faktycznych sprawy poprzez nieuzasadnione uznanie, że M. D. przywłaszczyła na szkodę M. M. mienie o wartości nie wyższej niż 79.175,47 zł w sytuacji, kiedy postępowanie dowodowe wykazało, że M. D. przywłaszczyła na szkodę M. M. mienie o wartości nie mniejszej niż 588.796,51 zł;

3/ błąd w ustaleniach faktycznych sprawy poprzez wadliwe uznanie, że M. D. miała prawo dysponować połową majątku spadkowego zmarłego T. M. z prawem zatrzymania tejże połowy majątku spadkowego, podczas gdy prawidłowa wykładnia testamentu oraz treść postanowienia spadkowego po zmarłym T. M. prowadzi do wniosku, że M. D. miała prawo zarządzać majątkiem spadkowym po zmarłym T. M. do czasu osiągnięcia pełnoletniości przez M. M. , jednakże bez prawa zatrzymania tegoż spadku dla siebie w jakiegokolwiek części;

4/ obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 46 § 1 k.k., poprzez niewłaściwe jego zastosowanie skutkujące uznaniem, że orzeczona kwota 79.175,47 zł stanowi wartość szkody poniesionej przez oskarżyciela posiłkowego w sytuacji, kiedy kwota ta nie odpowiada rzeczywistej szkodzie jakiej doznał M. M. w związku z czynem zarzucanym oskarżonej.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Okręgowy w Kielcach na mocy wyroku z dnia 8 maja 2024 r., sygn. akt IX Ka 337/24, uchylił zaskarżony wyrok w całości na podstawie art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. i sprawę przekazał do merytorycznego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Wydział III Karny w Kielcach.

Od tego wyroku Sądu odwoławczego wniósł skargę Prokurator Rejonowy w Busku - Zdroju, który zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 437 § 2 k.p.k. poprzez uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w Busku - Zdroju i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu, pomimo braku przesłanek przemawiających za uznaniem, że w sprawie wysokość szkody stanowi mienie znacznej wartości uzasadniającej w konsekwencji właściwość rzeczową Sądu Okręgowego.

Podnosząc powyższe, w oparciu o przepis art. 539e § 2 k.p.k. wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 8 maja 2024 r., sygn. akt IX Ka 337/24 i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę prokuratora oskarżona poparła jej argumentację.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga wniesiona przez prokuratora okazała się niezasadna.

Zgodnie z art. 539a § 1 i 3 k.p.k. skargę na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu I instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania można wnieść, gdy wydanie na etapie postępowania apelacyjnego orzeczenia o charakterze kasatoryjnym naruszało art. 437 k.p.k. lub też, gdy przy wydaniu tego orzeczenia wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k. Z treści powyższych przepisów wynika, że rozpoznanie skargi musi ograniczać się do zbadania, czy zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k., albo czy sąd odwoławczy uchylił wyrok mimo braku formalnych przeszkód określonych w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego oraz czy jest konieczne przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (art. 437 § 2 *in fine* k.p.k.). Przedmiotem kontroli w tym postępowaniu jest więc jedynie stwierdzenie, czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania

wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne.

Sąd I instancji w niniejszej sprawie przyjął, że oskarżona popełniła zarzucany jej czyn z art. 284 § 2 k.k., bowiem działając na szkodę M. M. przywłaszczyła pieniądze w łącznej kwocie 79.175,47 złotych, co stanowiło przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. Wyliczenia kwoty przywłaszczenia dokonał na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Stwierdził również, że *„Z uwagi na treść zarzutu, który został sformułowany przez oskarżyciela publicznego w akcie oskarżenia Sąd nie podzielił wniosków pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego co do uznania, iż doszło do przywłaszczenia przez oskarżoną pieniędzy w łącznej kwocie 606.759,32 zł (k. 529v). Sąd był związany granicami skargi uprawnionego oskarżyciela. Skoro prokurator zarzucił M. D. i ściganiem objął jedynie czyn oskarżonej polegający na przywłaszczeniu <<powierzonego jej mienia, którym miała prawo dysponować na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju z dnia 25 listopada 2013 r., sygn. akt I Ns 573/13, ustanawiającego ją wykonawcą testamentu w/wym., w skład którego wchodziły pieniądze w łącznej kwocie 156.313,28 złotych, na które składają się pieniądze w kwocie 86.933,28 złotych zgromadzone na rachunku bankowym, ekwiwalent pieniężny z tytułu sprzedaży drewna tartaczno w kwocie 20.000 złotych oraz 49.380 złotych pochodzące z czynszu dzierżawnego z tytułu dzierżawy działki numer [...] w W. >>, Sąd był związany granicami tej skargi”.*

Natomiast z treści uzasadnienia Sądu odwoławczego wynika, że Sąd ten dokonał zupełnie odmiennej oceny kwestii związania skargą oskarżyciela. Wskazał, że „nie stanowi wyjścia poza granice oskarżenia, a tym samym naruszenia zasady skargowości, dokonanie przez sąd *meritii* odmiennych niż przyjęte w akcie oskarżenia, ustaleń faktycznych mieszczące się w granicach tego samego zdarzenia, co do wartości przedmiotu przestępstwa. W rozpoznawanej sprawie, jak to wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd orzekający przyznaje wprost, iż z jego ustaleń poczynionych m.in. w oparciu o dopuszczony na rozprawie dowód z opinii biegłego z zakresu rolnictwa (k. 483 – 492) wynika, że kwota przywłaszczonego mienia przez oskarżoną na szkodę oskarżyciela posiłkowego była znacznie większa niż wynika to z zarzutu aktu oskarżenia czy też od tej

przyjętej w opisie czynu przypisanego oskarżonej. Nie przesądzając ostatecznej wartości tej kwoty, a w szczególności nie dzieląc ustaleń w tym zakresie autora apelacji, stwierdzić należy, że niewątpliwie będzie ona przekraczać 200.000 złotych, skoro wartość połowy przychodów z gospodarstwa rolnego miałyby wynosić co najmniej 192.000 zł (k 493v), a pozostała wartość mienia ustalona przez Sąd i w zasadzie niekwestionowana przez żadną ze stron wynosi co najmniej 79.175 zł. W tej sytuacji nie może ulegać żadnej wątpliwości, iż Sąd Rejonowy z obrazą głównie art. 14 k.p.k. przedstawił w treści uzasadnienia wyroku (k 541v) błędne stanowisko co do możliwości ustalenia wyższej wartości przywłaszczonej przez oskarżoną kwoty niż wynika to z aktu oskarżenia, uznając, iż byłoby to wyjście poza granice oskarżenia. Argumenty apelacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego w tym zakresie są wystarczające i trafne, a w tej sytuacji nie ma potrzeby ich ponownego powoływania w sytuacji, gdy wartość przywłaszczonego mienia przekracza kwotę 200.000 zł mamy do czynienia z sytuacją <<mienia znacznej wartości>>, o której mowa w art 115 § 5 k.p.k. Ma to oczywiście wpływ na kwalifikację prawną czynu, bowiem zastosowanie winien mieć art. 294 § 1 k.k., co z kolei powoduje konieczność zmiany właściwości rzeczowej sądu orzekającego, bowiem w myśl art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k. w takiej sytuacji właściwym do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji jest sąd okręgowy. Niewłaściwość rzeczowa sądu pociąga za sobą konsekwencje w postaci konieczności uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi właściwemu”.

Prokurator w skardze zarzuca, że analiza całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania nie pozwala na wyprowadzenie wniosku o tym, że wartość szkody przekraczała kwotę 200.000 złotych, która to kwota uzasadnia właściwość rzeczową Sądu Okręgowego. Podnosi, że biegły z zakresu rolnictwa oparł się na założeniach hipotetycznych, abstrakcyjnych, związanych z modelowym prowadzeniem gospodarstwa rolnego, nieuwzględniających realiów dowodowych niniejszej sprawy. Zdaniem skarżącego bowiem, nie było możliwości uznania, że z tego gospodarstwa rolnego możliwe było osiągnięcie tak wysokiego dochodu.

Jednak podkreślenia wymaga, że o właściwości sądu decyduje to, jakiego rzeczywiście czynu przestępnego dopuścił się oskarżony i jak czyn ten powinien zostać zakwalifikowany w świetle okoliczności sprawy. Nie jest zaś decydujące w tej mierze przyjęcie przez oskarżyciela błędnej kwalifikacji prawnej czynu (*zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 2020 r., IV KK 533/19, LEX nr 3270800*). Zmiana okoliczności sprawy związana z ustaleniem wartości mienia mającego być przedmiotem przywłaszczenia, powyżej granic określonych w dyspozycji art. 115 § 5 k.k., mająca wpływ także na właściwość rzeczową sądu (z uwagi na dyspozycje art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 284 § 2 k.k. i art. 294 § 1 k.k.) może mieć miejsce jedynie wtedy, gdy rozpoznający sprawę sąd (rejonowy), po przeprowadzeniu na tę okoliczność stosownych dowodów, w sposób niewątpliwy dojdzie do przekonania, że wartość szkody stanowi mienie znacznej wartości - a co najistotniejsze - taką możliwość w sposób przekonujący wykaże (*por. postanowienie SA w Katowicach z dnia 9 sierpnia 2017 r., II AKz 503/17, LEX nr 2401033*).

Dlatego też Sąd Okręgowy w Kielcach nie naruszył art. 437 § 2 k.p.k., uchylając wyrok Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju i przekazując niniejszą sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu Wydział III Karny w Kielcach.

Przypomnienia wymaga, że nie jest możliwe ocenienie w trybie rozpoznawania skargi wniesionej na podstawie art. 539a § 1 k.p.k. przez Sąd Najwyższy, jaka w istocie była wartość mienia przywłaszczonego. Nie jest bowiem władny na podstawie przepisu art. 539a § 1 k.p.k. do oceny materiału dowodowego przedstawionego w sprawie – a tym bardziej oceniania wiarygodności i pełności opinii biegłego, czy wiarygodności zeznań świadków. Analiza sprawy natomiast nie wykazała, by doszło do naruszenia art. 437 k.p.k. – co jest jedyną płaszczyzną oceny dokonywanej w trybie przepisu art. 539a § 1 i 3 k.p.k. Dostrzegając wystąpienie bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., Sąd odwoławczy nie tylko miał możliwość uchylenia wyroku Sądu I instancji na podstawie art. 437 § 2 k.p.k., ale też taki obowiązek posiadał. Interwencja Sądu Najwyższego w zakres orzekania dotyczący oceny materiału dowodowego stanowiłaby naruszenie kompetencji tych Sądów do rozpoznania sprawy. Toteż w tym przypadku nie może on ocenić, czy wnioski wysnute przez Sąd odwoławczy na

podstawie zgromadzonego i ujawnionego w sprawie materiału dowodowego są zgodne z zasadą prawdy materialnej i czy ostatecznie dojdzie do przypisania oskarżonej czynu z art. 284 § 2 k.k. i art. 294 § 1 k.k. Kwestia odpowiedzialności karnej oskarżonej oraz jej właściwy kształt (bądź brak tejże odpowiedzialności) winna być rozstrzygnięta przez Sąd pierwszej instancji, a stanowisko tego Sądu – w razie takiej woli stron – poddane kontroli Sądu drugiej instancji.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. orzeczono jak w części wstępnej postanowienia.

[J.J.]

[ał]

Andrzej Tomczyk Andrzej Stępka Małgorzata Wąsek-Wiaderek